

Statenbrief

Aan Provinciale Staten

Onderwerp	Definitief Omgevingswetprogramma Cultuur & Erfgoed 2025-2028
Datum	02-07-2024
Documentnummer	UTSP-1070387110-2909
Van	Joanna Thijs
Telefoonnummer	+31640611558
E-mailadres	joanna.thijs@provincie-utrecht.nl
Domein/opgave	SLO
Team	CER
Portefeuillehouder	Van Muilekom
Bijlagen	<ol style="list-style-type: none">1. Definitief Omgevingswetprogramma Cultuur & Erfgoed 2025-20282. Nota van Beantwoording

Geachte leden van Provinciale Staten,

Essentie / samenvatting:

Op 2 juli hebben wij het definitieve Omgevingswetprogramma Cultuur en Erfgoed 2025-2028 'Verbindende Cultuur en inspirerend Erfgoed: toekomstbestendig en voor iedereen' vastgesteld. Het programma is gebaseerd op de ambities uit de Omgevingsvisie van de provincie Utrecht, de [Nadere Kaderstelling](#) (UTSP-1070387110-323), het Coalitieakkoord 'Aan de slag voor Utrecht' 2023-2027 en de input uit het stakeholdersproces. Om tot deze definitieve uitwerking te komen is eerst het Ontwerpprogramma besproken in de Commissie BEM en konden organisaties en particulieren zienswijzen indienen. De input vanuit de fracties van de Commissie BEM en de zienswijzen hebben geleid tot een aantal aanscherpingen in de tekst. Zo is de tekst over Fair Practice en de weerbaarheid van de sector concreter gemaakt. Een toelichting op hoe de zienswijzen zijn verwerkt vindt u in de bijgaande Nota van Beantwoording. Het eindresultaat is een evenwichtig Cultuur- en Erfgoedprogramma dat breed en divers is. Per 1 januari 2025 start de uitvoering.

Inleiding:

In het definitieve Omgevingswetprogramma Cultuur & Erfgoed 2025-2028 hebben we de doelen en ambities uit de Omgevingsvisie voor de onderdelen cultuur en erfgoed voor de komende vier jaar uitgewerkt. Voor de totstandkoming van het nieuwe Cultuur- en Erfgoedprogramma is de nieuwe werkwijze voor 'programma's en projectbesluiten onder de Omgevingswet' gevolgd. In maart 2024 ontving u reeds het Ontwerp Omgevingswetprogramma Cultuur & Erfgoed 2025-2028, dat op 10 april in de Commissie BEM ter bespreking is geagendeerd. Ook is het programma in die periode zes weken ter inzage gelegd. Er is door zeven verschillende partijen een zienswijze ingediend met in totaal 35 punten. Het ging hierbij om zowel gemeenten, maatschappelijke organisaties als een particulier. Uw input en de zienswijzen hebben geleid tot enkele aanscherpingen in de tekst van het programma. Een reactie op de input vanuit de Commissie BEM en de zienswijzen op het programma vindt u in de bijgevoegde Nota van Beantwoording, net als de aanpassingen die zijn gedaan in de tekst van het programma.

Toelichting:

Hieronder geven we een korte toelichting op de belangrijkste punten van de fracties vanuit de Commissie BEM:

- **Bezuinigingen & capaciteit bij gemeenten:** De komende periode houden we rekening met een aantal beperkende factoren voor de sector, zoals bezuinigingen en de beperkte capaciteit bij gemeenten. Op dit moment is het nog lastig te overzien wat de gevolgen zijn van verwachte bezuinigingen vanuit de gemeenten en het rijk. In de loop van de tijd zal dit steeds meer duidelijk worden. Gelet op onze provinciale rol en de beschikbare middelen, zijn onze mogelijkheden om de zorgen voor de sector weg te nemen beperkt. We zien op dit moment geen aanleiding om de inzet van ons programma te wijzigen, maar houden de ontwikkelingen nauwlettend in de gaten. Mochten deze ontwikkelingen, gedurende de beleidsperiode aanleiding geven tot het wijzigen van onze inzet, dan wordt geprobeerd om deze binnen de kaders van het cultuur- en erfgoedprogramma op te lossen. Indien dit niet mogelijk blijkt, komen wij vanzelfsprekend bij u terug. De verwachte bezuinigingen bij gemeenten leiden ook tot zorgen over de toch al beperkte capaciteit bij gemeenten. Binnen de mogelijkheden die wij hebben, zullen we gemeenten ondersteunen met onder andere kennisdeling en kennisontwikkeling en het agenderen van onderwerpen op rijksniveau.
- **Zelfredzaamheid:** Juist in deze onzekere tijd is het van groot belang dat de sector als geheel wendbaar, weerbaar en zoveel mogelijk zelfredzaam is. Dit is het streven bij onze inzet op een vitale cultuursector. Verder worden ook de aanvragen van festivals beoordeeld op zakelijke kwaliteit waarbij er een gezonde financieringsmix moet zijn. De tekst over onze inzet is concreter gemaakt.
- **Culturele voorzieningen mee laten groeien:** Het is belangrijk om culturele voorzieningen in onze provincie mee te laten groeien met de bevolkingsgroei. Ook voor gemeenten is dit een belangrijk vraagstuk. In de komende beleidsperiode wordt verkend of er bij gemeenten behoefte is aan kennisdeling en advisering hierover. De provincie kan dan bijvoorbeeld op provinciaal niveau in beeld brengen wat er nodig is aan culturele voorzieningen. De tekst is hierop aangepast. De provincie heeft geen rol in het investeren in of exploiteren van fysieke culturele voorzieningen.
- **Fair Practice Code:** De tekst is op dit onderdeel aangescherpt waarbij we aangeven dat het toepassen van met name Fair Pay een uitdaging vormt voor instellingen omdat dit hun exploitatie onder druk zet. Organisaties die een meerjarige exploitatiesubsidie ontvangen moeten een stappenplan en specifieke doelstellingen presenteren hoe zij de Fair Practice Code (en de andere gedragscodes) gaan implementeren. De afspraken hierover leggen we vast in de subsidiebeschikking. Daarnaast starten we in 2024 met een verkenning hoe we de beschikbare middelen uit het coalitieakkoord zo effectief mogelijk kunnen inzetten.
- **Monitoring:** De vraag kwam naar voren hoe de doelen en ambities in het programma worden gemeten. Wij hebben besloten de tekst op dit punt aan te scherpen. We hebben de meerjarendoelen, zoals deze zijn vastgesteld in de [Kadernota](#), opgenomen onder 'Onze ambitie' aan het begin van het programma. Daarbij is meerjarendoel 7.1.2 aangepast conform het amendement A24-45 op de Kadernota 2025-2028. Het gaat om de volgende meerjarendoelen:
 - 7.1.1: In elke gemeente is een robuuste bibliotheekvoorziening en de Utrechtse bibliotheken werken beter samen waardoor zij meer inwoners bereiken.
 - 7.1.2: Samen met gemeenten en partners is de culturele infrastructuur sterker door een pluriformer en hoogwaardig aanbod dat een diverser publiek aanspreekt en trekt.
 - 7.1.3: Meer kinderen en volwassenen beoefenen en ervaren cultuur, zowel door cultuureducatie op school als cultuurparticipatie in de vrije tijd.
 - 7.1.4: Erfgoed en archeologie zijn duurzamer behouden en beheerd.
 - 7.1.5: Kwaliteit van de leefomgeving is sterker geworden door de kansen van ruimtelijk erfgoed te benutten.
 - 7.1.6: Erfgoed is bekender en beleefbaarder gemaakt bij een groot en divers publiek.
 - 7.1.7: UNESCO Werelderfgoederen Hollandse Waterlinies en Neder-Germaanse Limes zijn beter bekend, beleefbaar en zijn beter ingezet om de ruimtelijke kwaliteit te versterken.

De ambities en doelen worden onder andere gemeten aan de hand van de P&C cyclus indicatoren, die ook in de [Kadernota](#) zijn vastgesteld. Het gaat om de onderstaande indicatoren:

- Het percentage basisscholen dat producten afneemt en/of participeert in één of meerdere programma's binnen het werkgebied van Kunst Centraal.
- Het percentage Utrechtse openbare bibliotheken (totaal negen) dat door BiSC wordt ondersteund bij innovatieve projecten en ontwikkelingen die eraan bijdragen dat bibliotheken toegankelijk blijven voor de inwoners van de provincie Utrecht. De ondersteuning van BiSC betreft het uitvoeren van (innovatieve) projecten en het (door)ontwikkelen van zowel bestaande als nieuwe bibliotheekdiensten. Hierdoor kunnen bibliotheken hun maatschappelijke rol vervullen op een toekomstgerichte wijze
- Het aantal bijdragen aan projecten en programma's waarbij kansen van erfgoed zijn benut ten behoeve van de ruimtelijke kwaliteit.
- Het aantal projecten dat bijdraagt aan de bekendheid, beleefbaarheid en de versterking van de ruimtelijke kwaliteit van UNESCO Werelderfgoederen Hollandse Waterlinies en Neder-Germaanse Limes.

Daarnaast vindt er een tussentijdse evaluatie van het programma plaats waarmee we inzichtelijk maken welke concrete resultaten we geboekt hebben op onze beleidsdoelen en of het beleid tussentijds moet worden herijkt. Ook vindt er periodiek monitoring plaats, bijvoorbeeld door middel van gesprekken met gesubsidieerde instellingen en verantwoording op prestatie-indicatoren.

De afgelopen programmaperiode kenmerkte zich door een groot aantal ontwikkelingen op het gebied van cultuur en erfgoed: een versnelling van de restauratie van de rijksmonumenten, nieuw beleid voor bijvoorbeeld streek- en kasteelmusea en cultuurparticipatie, de benoeming van twee Utrechtse UNESCO Werelderfgoederen en een breed steun- en herstelpakket in de coronaperiode. Daarnaast heeft u als PS moties, amendementen en initiatiefvoorstellen aangenomen rond bijvoorbeeld archeologie, waardoor op deze onderwerpen een uitbreiding van het beleid heeft plaatsgevonden. Op basis hiervan hebben we met grote betrokkenheid van het veld en de input vanuit de zienswijzen en vanuit de fracties van de Commissie BEM toegewerkt naar dit definitieve Cultuur- en Erfgoedprogramma. Met de vaststelling van de Kadernota 2025-2028 op 19 juni 2024, kunnen we het door GS vastgestelde Cultuur-en Erfgoed 2025-2028 uitvoeren.

Leeswijzer

In het bijgaande definitieve programma leest u eerst een aantal algemene hoofdstukken over de waarden van cultuur en erfgoed, de trends en ontwikkelingen en de rol van de provincie. Ook is een managementsamenvatting toegevoegd. Daarna zoomen we in op de specifieke uitwerking voor cultuur en voor erfgoed. We eindigen met de bijlagen over de uitvoering voor UNESCO Werelderfgoed en over een integrale aanpak vanuit de Omgevingsvisie. Ook treft u hier het overzicht van de bijbehorende financiën.

Financiële consequenties:

In totaal is ongeveer 20 miljoen euro per jaar beschikbaar voor het programma. Dit financiële kader is door Provinciale Staten vastgesteld met de vaststelling van de Kadernota 2025-2028 op 19 juni 2024. Het voorgenomen beleid zoals beschreven in Omgevingswetprogramma Cultuur en Erfgoed 2025-2028 kan binnen dit financiële kader worden uitgevoerd. Ten opzichte van de ontwerpfase heeft er een beperkte verschuiving van middelen plaatsgevonden tussen de jaren, het totaal over vier jaar is gelijk. Dit is gedaan in verband met de verwachte besteding per jaar. In het Cultuur- en erfgoedprogramma is een gedetailleerde begroting opgenomen in bijlage C.

Er zijn drie aandachtspunten relevant om expliciet te benoemen:

- In het vorige Cultuur- en Erfgoedprogramma was een klein deel van de middelen incidenteel (€ 1.055.000), het resterende deel structureel.
 - Zoals eerder aangegeven bij de verlenging van het huidige programma voor 2024 en in de Kaderbrief 2024-2027, is een deel van deze incidentele middelen (€ 555.000) vanaf 2025 nodig om het voorgenomen beleid uit te kunnen voeren. Met het vaststellen van de Kadernota is

besloten om deze structureel benodigde middelen te dekken uit een deel van de extra middelen uit het Coalitieakkoord voor de restauratieachterstand van de grote monumenten (totaal 2 miljoen per jaar). Hierdoor wordt de achterstand van de restauratie van monumenten nog steeds ingelopen, maar iets minder snel. Omdat er ook bij cultuur en erfgoed een structurele taakstelling lag, is voor deze verschuiving van middelen gekozen. De onderwerpen die in het vorige programma werden gedekt vanuit de incidentele middelen, betroffen onder andere cultuurparticipatie en maritiem erfgoed. Wanneer er geen dekking is, zou dat betekenen dat de inzet op deze onderwerpen, zoals ook door PS is vastgesteld in de nadere kaderstelling, niet kan worden voortgezet.

- Het andere deel van de incidentele middelen (€ 500.000), betreft de middelen voor het streek- en kasteelmuseumbeleid. Deze incidentele middelen zijn opgenomen in de begroting tot en met 2025. Er zal een evaluatie plaatsvinden op basis waarvan het vervolg zal worden bepaald. Zo nodig komen we met een voorstel voor de dekking van dit beleidsonderdeel bij de Kadernota 2026 (voorjaar 2025).
- Bij de Kadernota is ook besloten tot een beperkte aanpassing in de beschikbare middelen (taakstelling) voor het netwerk Leefomgeving en Verbeeldingskracht (LEV). Dit leidt verder niet tot aanpassingen in de tekst ten opzichte van het ontwerpprogramma.
- Laatste aandachtspunt is de verhuizing van het provinciaal archeologisch depot, waarvoor eenmalig incidentele middelen nodig zijn. Als de planning en de kosten duidelijk zijn, komen wij hierop terug met een voorstel via de betreffende Kadernota.

Vervolprocedure / voortgang:

Op 1 januari 2025 start de uitvoering van het Omgevingswetprogramma Cultuur & Erfgoed 2025-2028. In de looptijd van het programma zullen de doelstellingen en ambities regelmatig gemonitord worden. Dit gebeurt via de P&C cyclus en de beleidsmonitor van de Omgevingsvisie. Ook zal een tussentijdse evaluatie van het programma plaatsvinden om de doelstellingen te monitoren en zo nodig bij te stellen. De partnerinstellingen die een meerjarige subsidieaanvraag doen, dienen ervoor te zorgen dat hun aanvraag voor 1 oktober 2024 binnen is bij de provincie Utrecht. Van 1 oktober tot en met 1 januari vindt de beoordeling voor meerjarige exploitatiesubsidies plaats.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen